Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:13

om invandring m. m. (prop. 1985/86:100)

SfU
1985/86:13

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag i proposition 1985/86:100, bil. 12 (arbetsmarknadsdepartementet) till anslag under litt. D. Invandring m. m., avsnitten D 1, D 2 och 4–6. Anslaget D 3. Åtgärder för invandrare kommer att behandlas i ett senare betänkande. I betänkandet behandlas också ett antal motioner eller delar av motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som berör frågor med anknytning till de olika anslagen.

Under anslaget D 1. Statens invandrarverk behandlas tre motionsyrkanden (s, c, fp) som syftar till kortare handläggningstider i tillståndsärenden. Utskottet anser att motionerna är tillgodosedda med hänvisning bl. a. till olika åtgärder som redan vidtagits, främst en kraftig personalförstärkning enligt riksdagens beslut med anledning av tilläggsbudget I för innevarande budgetår.

Under anslaget D 2. Informationsverksamhet behandlas yrkanden i två motioner (båda s) om ökat informationsarbete och ökad opinionsbildning beträffande invandrings- och flyktingfrågor. Utskottet anser att några åtgärder med anledning av dessa motioner inte är påkallade med hänvisning bl. a. till de ytterligare resurser som avsatts för ändamålet.

Under anslaget D 5. Överföring och mottagning av flyktingar behandlas fyra motionsyrkanden som syftar till en ökning av den s. k. flyktingkvoten. Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkandena med hänvisning bl. a. till pågående överläggningar i frågan i internationella sammanhang. Utskottet avstyrker också bifall till en motion (s) om stöd till flyktingar från Latinamerika som vill repatrieras med hänvisning till pågående beredningsarbete inom regeringskansliet.

Under anslaget D 6. Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m. behandlar utskottet yrkanden i tre motioner (samtliga s) om åtgärder för att förmå kommunerna att öka flyktingmottagningen. Utskottet understryker angelägenheten av att alla kommunerna tar sitt ansvar härvidlag men finner inte anledning till något tillkännagivande till regeringen i frågan. Slutligen behandlar utskottet yrkanden i två motioner (s) om olika stödåtgärder för att underlätta situationen för flyktingar med särskilda problem och för flyktingbarnen. Med hänvisning till att de frågor motionärerna tagit upp redan åtgärdats eller uppmärksammats anser utskottet att

1 *Riksdagen 1985/86. 11 saml. Nr 13*

någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena inte för närvarande är påkallad.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionens förslag till medelsanvisning.

Reservation har avgivits av vpk-ledamoten angående flyktingkvoten.

Särskilda yttranden har avgivits av c- och fp-ledamöterna.

Propositionen

TIONDE HUVUDTITELN

Regeringen har i proposition 1985/86:100, bil. 12 (arbetsmarknadsdepartementet) under litt. D. Invandring m. m. föreslagit riksdagen att

(D 1) till Statens invandrarverk för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 66 231 000 kr.,

(D 2) till Informationsverksamhet för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 10 291 000 kr.,

(D 4) till Översättningsservice för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.,

(D 5) till Överföring och mottagning av flyktingar m. m. för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 180 500 000 kr.,

(D 6) till Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m. för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 620 000 000 kr.

Anslaget D 3 kommer att behandlas i samband med en väntad proposition om invandrarpolitiken.

Motioner

I motion 1985/86:Sf501 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

3. att riksdagen beslutar att flyktingkvoten för den organiserade överföringen av flyktingar till Sverige höjs till 3 000 personer per år och hemställer hos regeringen om förslag till ytterligare medelsanvisning i tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87.

I motion 1985/86:Sf505 av Hans Göran Franck och Lahja Exner (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den framtida inriktningen och behovet av stödåtgärder till frivillig repatriering av flyktingar från Latinamerika.

I motion 1985/86:Sf509 av Margareta Palmqvist m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om svensk flyktingpolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om de medel som ställs till förfogande för information om flykting- och invandrarfrågor från social-, utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen skall prioriteras på det sätt som anges i motionen.

Yrkande 1 i motion Sf509 behandlas i detta betänkande endast i de delar som berör handläggningstider i asylärenden och flyktingmottagning i kommunerna. Övriga delar av yrkandet kommer att behandlas i ett senare betänkande.

I motion 1985/86:Sf513 av Hans Göran Franck m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om handläggningen av flyktingmottagningen,

2. att riksdagen hos regeringen begär en prövning av möjligheten till en utökning av flyktingkvoten.

I motion 1985/86:Sf516 av Berit Bölander (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om flyktingbarnens behov av psykologiskt stöd i invandrarverkets anläggningar och mottagarkommuner.

I motion 1985/86:Sf517 av Alf Svensson (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om hur ett ökat antal flyktingar kunde tas emot,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om ökade resurser för mottagning av flyktingar och snabbare handläggning av asylärenden.

I motion 1985/86:Sf518 av Hans Göran Franck m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förstärkta åtgärder för att sprida flyktingmottagandet till alla delar av landet, för att ta emot flyktingar på ett generöst och humant sätt och för att förbättra informationen om flyktingarnas bakgrund m. m. i syfte att motverka rasism och invandrarfientlighet.

I motion 1985/86:Sf519 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om

h) förtur för familjer med barn vid invandrarverkets utredning av asylansökan så att beslut kan fattas inom sex månader,

j) behovet av en ökning av flyktingkvoten.

Utskottet

D 1. Statens invandrarverk

Statens invandrarverk (SIV) är central förvaltningsmyndighet för invandrar- och medborgarskapsfrågor i den mån de inte ankommer på annan myndighet. Verket utövar bl. a. ledningen av utlänningskontrollen enligt 2 § utlänningslagen samt som central utlänningsmyndighet den kontroll som regleras i medborgarskapslagstiftningen eller annan författning. Fr. o. m. den 1 januari 1985 har verket också huvudansvaret för överföring och mottagning av flyktingar och för mottagning av asylsökande. Verket skall vidare fortlöpande bevaka behovet av samt föreslå och samordna åtgärder till förmån för invandrare och språkliga minoriteter.

Invandrarverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem byråer. Dessa är tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet.

I budgetpropositionen föreslås att till statens invandrarverk för budgetåret

1986/87 skall anvisas ett förslagsanslag av 66 231 000 kr. Anslaget har beräknats med utgångspunkt i ett begränsat huvudförslag.

I propositionen erinrar föredraganden om att riksdagen på tilläggsbudget I för innevarande budgetår beviljat medel för en permanent förstärkning av SIV:s organisation fr. o. m. den 1 januari 1986 med sammanlagt 18 tjänster (prop. 1985/86:25, SfU 7, rskr. 73). Av denna resursförstärkning avser tio tjänster handläggningen av asylärenden och en tjänst central samordning i fråga om verkställighet av fattade utvisningsbeslut. Vidare har verkets samordningsbyrå förstärkts med två tjänster, informationsbyrån med en tjänst och administrativa byrån med fyra tjänster. Utöver denna permanenta förstärkning har verket under innevarande budgetår erhållit tillfälliga medel för tillståndsprövningen motsvarande fyra tjänster. Föredraganden anser att verkets begäran i anslagsframställningen för budgetåret 1986/87 om utökad grundbemanning därigenom bör vara tillgodosedd.

Utskottet behandlar under detta anslag tre motionsyrkanden som berör handläggningstiderna i tillståndsärenden. I motion Sf509 av Margareta Palmqvist m. fl. (yrkande 1 delvis) begärs ett tillkännagivande till regeringen om nödvändigheten av att alla medel sätts in för att minska handläggningstiderna vid prövning av asylärendena och om att det är oacceptabelt att handläggningstiderna förlängs på grund av eftersläpning av ärenden. Motionärerna anser vidare att handläggning av fall där minderåriga barn är inblandade skall prioriteras. I motion Sf517 av Alf Svensson (yrkande 2) begärs förslag från regeringen om ökade resurser för mottagning och utredning av flyktingar och snabbare handläggning av asylärenden. Bengt Westerberg m. fl. begär i motion Sf519 (yrkande 1h) ett tillkännagivande till regeringen om att ärenden som rör familjer med barn bör – med hänsyn till att långa utredningstider skapar psykiska problem hos barnen och för deras utveckling – behandlas med förtur och som regel avgöras av SIV inom sex månader.

Såsom framhållits i propositionen är handläggningstiderna i asylärenden vid SIV i genomsnitt cirka tre månader. Till följd av de ytterligare medel som beviljats på tilläggsbudget I till nuvarande års budget har SIV fått möjlighet att kraftigt förstärka sina personalresurser, främst på tillståndsbyrån. Rekrytering av ny personal pågår, och åtgärderna har således ännu inte fått effekt. Samtidigt har arbetsmarknadsdepartementets utlänningsenhet förstärkts med tio årsarbetskrafter. För innevarande år har också en tillfällig förstärkning skett på denna enhet med fem tjänster för att bringa ner balansen av besvärsärenden. Olika åtgärder för att förkorta tiden för polisutredningar i asylärenden har också vidtagits och har redan gett positiva resultat.

Mot denna bakgrund finner utskottet att något behov av ytterligare åtgärder eller resurser för att förkorta utrednings- och handläggningstiderna i asylärenden inte föreligger för närvarande. I likhet med föredraganden vill utskottet understryka angelägenheten av att rationaliseringsarbetet inom olika delar av verket fortsätter. Utskottet förutsätter också att regeringen, på samma sätt som hittills, följer utvecklingen av ärendebalanserna i asylärenden och – om det visar sig nödvändigt – vidtar ytterligare åtgärder för att hålla balanserna på en rimlig nivå.

Såvitt gäller förslagen om att handläggningen av asylärenden som berör barn skall prioriteras har utskottet erfarit att så redan sker. Förslaget i motion Sf519 om att sådana ärenden som regel skall avgöras av SIV inom sex månader torde för närvarande vara tillgodosett genom att den genomsnittliga handläggningstiden för asylärenden är tre månader, men utskottet vill ändå ånyo understryka vikten av att handläggningstiderna blir kortare och då i synnerhet i ärenden som berör barn.

Med det anförda får motionerna Sf509, Sf517 och Sf519 i nu behandlade delar anses tillgodosedda.

D 2. Informationsverksamhet

Under anslaget, som är nytt, beräknas medel för bidrag till den stiftelse som ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas invandrarverkets arbete med sådan samhällsinformation till invandrare som inte ankommer på annan myndighet och verkets påverkans- och samordningsarbete för att öka majoritetsbefolkningens kunskaper om invandring och invandrare.

I propositionen föreslår föredraganden att bidraget till stiftelsen Invandrartidningen beräknas till 5 291 000 kr., vilket innebär en uppräkning med 776 000 kr. I uppräkningen ryms en engångsanvisning om 600 000 kr. för en ny ADB-anläggning. För SIV:s informationsverksamhet beräknas medel till ett belopp av 5 000 000 kr. I detta belopp ingår extra medel med 1 milj. kr. som skall göra det möjligt för SIV att förstärka informationsarbetet i kommuner som tar emot flyktingar och för regeringen att vidga den opinionsbildande verksamheten i flyktingfrågor.

I motion Sf509 av Margareta Palmqvist m. fl. (yrkande 2) framhålls vikten av ett ökat informations- och opinionsbildningsarbete. Arbetet bör enligt motionärerna bl. a. syfta till att sprida kunskap om bakgrunden till och tillämpningen av flykting- och invandrarpolitiken och Sveriges internationella ansvar. Arbetet bör vidare syfta till att öka kontakterna mellan invandrare och redan bofasta. Därvid bör organisationer som verkar i bostadsområden, i skolor och på arbetsplatser ges en nyckelroll i informationsarbetet och resurser för detta. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att de budgetmedel som ställts till förfogande för information skall användas i enlighet med det anförda.

Hans Göran Franck m. fl. begär i motion Sf518 (delvis) ett tillkännagivande om att – som ett av flera medel att skapa goda möjligheter i kommunerna att ta emot flyktingar på ett generöst och humant sätt och avvärja hoten om motsättningar och invandrarfientlighet – informationen om flyktingarnas situation och varför de sökt sig till Sverige skall ökas. Även dessa motionärer anser att ideella, politiska och fackliga organisationers medverkan i det opinionsbildande arbetet är viktig och bör stimuleras och stödjas. En beredskap till ytterligare informationsinsatser vid mottagandet av nya flyktingar behövs också enligt motionärerna.

Budgetpropositionen innebär en avsevärt ökad medelsanvisning i syfte att öka informationsarbetet och opinionsbildningen beträffande flyktingfrågor. Förutom de 1 milj. kr. som föreslagits under förevarande anslag har under anslaget D 6. Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m., till vilket utskottet återkommer nedan (s. 9), beräknats ytterligare 2 milj. kr.

för att stimulera samverkansprojekt mellan kommuner och frivilligorganisationer i flyktingmottagandet. Slutligen har under anslaget A 2. Utredningar m. m. beräknats 1 milj. kr. för opinionsbildande verksamhet i flyktingfrågor. Utrymme kommer således att finnas för en kraftigt ökad verksamhet med informationsinsatser och opinionsbildning. Redan innevarande års budgetmedel medger en ökad verksamhet på detta område. I proposition 1985/86:25 med förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår framhölls särskilt angelägenheten av en ökad information och opinionsbildning för att lokalt förankra den svenska flyktingpolitiken och underlätta kommunernas arbete med flyktingmottagningen. Förberedelser för ett sådant arbete pågår för närvarande. Statsrådet Gradin har som ett led i detta arbete inbjudit ledarna för svenska folkrörelser inkl. politiska partier samt företrädare för fackföreningsrörelsen och näringslivet till en konferens om solidaritet med flyktingar och invandrare. Även lokalt har ett arbete med denna inriktning påbörjats. Som exempel kan nämnas att Stockholms stad inlett ett samarbete med frivilligorganisationer kring flyktingfrågor.

Det anförda innebär enligt utskottets mening att det redan skapats goda förutsättningar för ett vidgat informations- och opinionsbildande arbete med den inriktning som motionärerna syftar till. Motionerna Sf509 och Sf518 i berörda delar behöver därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

D 4. Översättningsservice

Från detta anslag bestrids sådana kostnader för SIV:s språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter. För budgetåret 1986/87 föreslås i propositionen ett förslagsanslag av 200 000 kr. Föredraganden har därvid utgått från att tolk- och översättningsinstitutet vid universitetet i Stockholm skall delta i det terminologiska utvecklingsarbetet på invandrarspråk, varför SIV:s språksektion kan begränsa sin verksamhet ytterligare i fråga om sådant arbete. Anslaget har till följd härav minskats med 200 000 kr. och ett motsvarande belopp har tillförts anslaget D 12. Utbildning för kultur- och informationsyrken under åttonde huvudtiteln (utbildningsdepartementet).

Utskottet har ingen erinran mot medelsanvisningen till anslaget D 4. Översättningsservice.

D 5. Överföring och mottagning av flyktingar

Från anslaget finansieras organiserad överföring till Sverige av flyktingar och mottagnings- och utredningsförläggningar för flyktingar och asylsökande. Från anslaget bekostas vidare bidrag enligt förordningen (1984:890) om bidrag till flyktingars resa från Sverige för bosättning i annat land samt bidrag enligt förordningen (1984:936) om bidrag till flyktingar för anhörigas resor till Sverige.

Från anslaget kan också vid behov betalas kostnader för extraordinära statliga insatser vid en onormalt stor flyktinginvandring.

I propositionen föreslås att under anslaget skall anvisas ett förslagsanslag

av 180 500 000 kr. för budgetåret 1986/87. Föredraganden föreslår därvid att beräkningsgrunden för den organiserade överföringen av flyktingar till Sverige bör vara ca 1 250 personer. Kostnaderna härför beräknas till 6 milj. kr. Kostnaderna för verksamheten vid mottagnings- och utredningsförläggningar beräknas till 170 milj. kr., kostnaderna för resor för bosättning utom Sverige till 2,5 milj. kr. och kostnaderna för anhörigresor till 2 milj. kr.

Omfattningen av den organiserade överföringen av flyktingar, den s. k. flyktingkvoten, tas upp i fyra motioner. I motion Sf501 av Lars Werner m. fl. (yrkande 3) begärs ett beslut av riksdagen om att flyktingkvoten skall höjas till 3 000 personer. Enligt motionärerna bör regeringen lägga fram förslag om nödvändiga medel för denna ökade överföring av flyktingar på tilläggsbudget I för budgetåret 1986/87. I motion Sf513 av Hans Göran Franck m. fl. (yrkande 2) begärs att regeringen prövar möjligheterna till en ökning av flyktingkvoten medan Alf Svensson i motion Sf517 (yrkande 1) begär förslag från regeringen om hur ett ökat antal flyktingar kan tas emot. Bengt Westerberg m. fl. slutligen begär i motion Sf519 (yrkande 1j) ett tillkännagivande om behovet av en ökning av flyktingkvoten.

Flyktingkvoten, som fastställs varje år i samråd med FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), har sedan mitten av 1970-talet uppgått till 1 250 personer. Utöver denna kvot har regeringen en beredskap att överföra flyktingar när situationen kräver det. Nuvarande ordning ger således möjlighet till stor flexibilitet. Frågan om en höjning av kvoten har senast aktualiserats genom en interpellation. I sitt svar den 5 november 1985 framhöll statsrådet Anita Gradin bl. a. att flertalet flyktingar som kommer till Sverige inom ramen för flyktingkvoten har tagits ut i samråd med UNHCR och att kvotens omfattning har ansetts tillräcklig. I likhet med andra länder söker Sverige åstadkomma att asylsökande i första hand vänder sig till en UNHCR-representant så nära ursprungslandet som möjligt. Enligt statsrådet Gradins bedömning var en förstärkning av UNHCR:s resurser i de berörda regionerna nödvändig, så att en större andel av de asylsökande kan förmedlas via UNHCR. Om så blev fallet kunde det finnas ett behov av att berörda länder ökade sina flyktingkvoter. Statsrådet framhöll att Sverige vid sammankomster och möten ofta drivit frågan om att få en bättre regional organisation av flyktingkommissariens verksamhet ute i världen.

Utskottet har erfarit att Sverige under det senaste året inlett samtal med UNHCR om förstärkt samarbete när det gäller överföring av flyktingar från hårt belastade första asylländer. Som ett led i detta arbete har statsrådet Gradin under februari månad i år besökt Turkiet, Pakistan m. fl. länder i Asien för att bl. a. närmare informera sig om UNHCR:s verksamhet i första asylländer. Frågan om en höjning av flyktingkvoten kan komma att aktualiseras om de nämnda överläggningarna ger ett positivt resultat, och utskottet finner nu inte anledning att förorda någon höjd kvot. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionerna Sf501 yrkande 3, Sf513 yrkande 2, Sf517 yrkande 1 och Sf519 yrkande 1j.

I motion Sf505 av Hans Göran Franck och Lahja Exner tar motionärerna upp frågan om stöd i olika former till frivillig repatriering av flyktingar från Latinamerika. Motionärerna framhåller att det är uppenbart att det stöd i form av ersättning för kostnader för hemresan som för närvarande ges den

enskilde flyktingen som vill återvända hem i de flesta fall inte är tillfredsställande. Motionärerna erinrar därvid om att för den som blivit svensk medborgare har dessutom möjligheten att få bidrag till resan upphört under år 1985, en möjlighet som enligt motionärerna snarast bör återinföras.

Enligt motionärerna är det angeläget att vissa synpunkter på stödet till flyktingar från Latinamerika som vill repatrieras beaktas vid den pågående beredningen inom regeringskansliet av vissa frågor rörande återvändandet av flyktingar från Latinamerika. De synpunkter motionärerna för fram innebär att stödåtgärder måste sättas in medan flyktingarna fortfarande är kvar i Sverige. Med ett studiematerial som ABF håller på att ta fram som grund bör studiecirklar, som kan förbättra kunskaperna om den nuvarande situationen i hemlandet och återvändandets problem, kunna komma i gång redan under hösten 1986. För att förbättra möjligheten till sysselsättning när flyktingen återkommer till sitt hemland förordar motionärerna att flyktingar i Sverige aktivt skall kunna planera för att återvända genom att de erbjuds specialinriktade kurser som ger kunskaper om hur kooperativa projekt och projekt med folkbildningsinriktning skall kunna lyckas. För att underlätta genomförandet av sådana kurser bör deltagarna kunna få utbildningsbidrag. Motionärerna nämner också eventuella möjligheter att koppla samman ett regelbundet sparande i en svensk bank med beviljandet av krediter på fördelaktiga villkor till stöd för projekt med kooperativ eller folkbildningsinriktning. Slutligen bör sådana organisationer i Chile, Argentina och Uruguay som stöder återvändande flyktingar få ökade resurser för att kunna stödja olika projektförslag. Särskilt måste detta bli fallet om ett förberedelsearbete i Sverige kopplas till ett projekt i hemlandet, eftersom det svenska stödet till olika organisationer i Latinamerika som hjälper återvändande flyktingar hittills i ringa utsträckning kommit flyktingar som återvänder från Sverige till del.

De frågor motionärerna tar upp har nyligen behandlats av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Resultatet av gruppens arbete har redovisats i en rapport Ds A 1984:3, Latinamerikaner i Sverige – en översikt. Gruppen har bl. a. inventerat existerande möjligheter för latinamerikaner att återvända till sina hemländer eller till något annat land i hemlandsregionen samt vilket stöd som kan ges enskilt eller genom olika biståndsåtgärder som kanaliseras via internationella organisationer. Gruppen har också lagt fram ett flertal förslag till ökade insatser för att underlätta en frivillig repatriering. Arbetsgruppen understryker bl. a. behovet av att man inom vuxenutbildningen ökar utbudet av kurser som är anpassade efter latinamerikaners behov och som riktar sig till latinamerikaner som önskar återvända. Gruppen pekar också på nödvändigheten av en förbättrad information till latinamerikaner om olika internationella organisationers verksamhet i Latinamerika för att underlätta repatriering, och att man finner nya kanaler för förmedling av information om sociala förhållanden och arbetsmarknaden i hemländerna.

Utskottet har erfarit att man vid beredningen av gruppens förslag lägger stor vikt vid att få till stånd ett utvidgat samarbete med kompetenta internationella organisationer, i första hand UNHCR och ICM. Man förbereder också frågan om ett visst engångsstöd till flyktingar som återvänder till hemlandet. Utskottet känner i och för sig stor sympati för

motionens olika förslag till åtgärder som i mycket ligger i linje med vad arbetsgruppen föreslagit. Med hänsyn till den pågående beredningen av frågan inom regeringskansliet är utskottet emellertid inte berett göra några bestämda uttalanden om inriktningen av beredningsarbetet, och utskottet avstyrker därför bifall till motion Sf505.

D 6. Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m.

Från anslaget finansieras ersättning enligt förordningen (1984:683) om statlig ersättning för mottagande av flyktingar och vissa andra utlänningar. Ersättning kan enligt 5–9 §§ nämnda förordning lämnas för ekonomiskt bistånd som kommunen utgivit till den som väntar på beslut i fråga om uppehållstillstånd och för ekonomiskt bistånd till flyktingar under det år de beviljats uppehållstillstånd samt ytterligare tre år. För ekonomiskt bistånd till sjuka och handikappade flyktingar och flyktingar som är över 60 år då de kommer till Sverige kan ersättning lämnas under längre tid än tre år. Ersättningen utbetalas av länsstyrelsen kalenderårsvis i efterskott.

Vidare kan enligt 10–12 §§ nämnda förordning schablonersättningar utgå till kommuner som har träffat överenskommelse med SIV om mottagande av flyktingar och vissa andra utlänningar. Ersättningarna lämnas av SIV, som enligt 13 § utöver schablonersättningarna också har möjlighet att lämna särskilda bidrag för vissa kostnader. Vidare lämnas enligt 14–17 §§ ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukvårdskostnader och kostnader för hälsoundersökningar. SIV kan slutligen enligt 24 § samma förordning i särskild ordning utge ersättning till kommunerna för bl. a. kostnader för kollektiva genomgångsbostäder för asylsökande.

Ersättning till kommunerna under budgetåret 1986/87 för ekonomiskt bistånd beräknas i propositionen till 380 milj. kr., schablonersättningar till kommuner som träffat överenskommelse med SIV om mottagande av flyktingar och asylsökande till 190 milj. kr. och särskilda bidrag till kommuner till 8 milj. kr. Sistnämnda belopp har räknats upp med 2 milj. kr. Föredraganden anför i anslutning till detta särskilda bidrag att det, utöver de ändamål som bidraget ursprungligen är avsett för, kan vara angeläget att stimulera samverkansprojekt mellan kommuner och frivilligorganisationer i flyktingmottagandet. Ökningen av medlen jämfört med innevarande år är i första hand motiverad av att ett flertal kommuner som tar emot flyktingar saknar erfarenhet och kan behöva särskilt stöd. Ersättning till landstingskommuner för sjukvård m. m. beräknas till 22 milj. kr., varav 2 milj. kr. avser särskilda bidrag för speciella vårdinsatser för handikappade flyktingar och andra flyktingar med särskilda behov. Slutligen beräknas ersättningar för särskilda genomgångsbostäder till 20 milj. kr. Sammanlagt föreslås anvisat ett förslagsanslag av 620 milj. kr.

Tre motioner berör frågor om åtgärder för att förmå kommunerna att ta emot fler flyktingar. Margareta Palmqvist m. fl. anför i motion Sf509 (yrkande 1 delvis) att många kommuner inte alls tagit emot flyktingar eller endast accepterat ett fåtal personer. Motionärerna anser det självklart att alla kommuner skall ta sitt ansvar för mottagning av flyktingar och att

kommunerna skall kunna åläggas att ta emot ett visst antal personer. Ett särskilt stort ansvar vilar därvid på kommuner med god ekonomi och med ett relativt litet antal invandrare. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen härom. I motion Sf513 av Hans Göran Franck m. fl. (yrkande 1) begärs ett tillkännagivande om att alla kommuner efter förmåga bör medverka till att ansvaret för att flyktingar tas emot i kommunerna fördelas på ett rimligt sätt. Motionärerna anser också att det är en olägenhet att avtalen mellan SIV och kommunerna om flyktingmottagande endast är ettåriga och fordrar en omständlig förhandlingsprocedur. I motion Sf518 (delvis), som också väckts av Hans Göran Franck m. fl., belyses mera ingående hur antalet mottagna flyktingar fördelar sig på olika regioner och kommuner, och motionärerna framhåller att en koncentration skett till några kommuner och bostadsområden. För att skapa goda möjligheter i kommunerna att ta emot flyktingar på ett generöst och humant sätt och avvärja hoten om motsättningar och invandrarfientlighet anser motionärerna att förstärkta åtgärder bör vidtas för att alla län och ett ökat antal kommuner skall ta emot flyktingar. Ytterligare resurser kan, anför motionärerna, behövas för detta ändamål. Åtgärder bör också vidtas för att flyktingarna skall tas emot på bostadsorten inom fyra veckor från ankomsten till Sverige. Ett forsknings- och utvecklingsarbete kring hur människor med olika bakgrund kan forma sitt bostadsområde bör initieras.

Invandrarverket har nyligen gått ut med en generell skrivelse till kommunerna, i vilken verket vädjar om medverkan till att flera flyktingar kan beredas plats i kommunerna under de närmaste månaderna. Bakgrunden till skrivelsen är att det vid årsskiftet fanns 3 300 personer i SIV:s förläggningar och att endast ett 50-tal kommuner tagit emot flyktingar under januari månad. Till skrivelsen har fogats en sammanställning över antalet mottagna flyktingar i kommunerna under år 1985. Sammanställningen utvisar bl. a. att SIV träffat avtal med 137 kommuner som tagit emot 14 232 personer, ett antal som för övrigt är väsentligt större än vad som förutsatts i avtalen. Jämfört med folkmängden har Stockholms och Uppsala län tagit emot den största andelen, 3,5 resp. 2,9 per 1 000 invånare. Norrbottens, Kopparbergs och Värmlands län har den lägsta andelen mottagna, 0,2 per 1 000 invånare, och även Älvsborgs och Jämtlands län har en påfallande låg andel. Flyktingmottagningen sker sålunda fortfarande med en ojämn fördelning över landet och med tyngdpunkten förlagd till storstadsområdena. Även om många kommuner på ett förtjänstfullt sätt tagit sitt ansvar för flyktingmottagningen är enligt utskottets uppfattning den hittillsvarande tendensen oroande. Den nya ordningen för flyktingmottagning bygger på frivillighet från kommunernas sida. En grundförutsättning för att denna ordning skall fungera och flyktingarna inte skall bli hänvisade till att leva i SIV:s förläggningar under långa tider är att alla kommuner känner solidaritet med dem som söker skydd i vårt land och ett ansvar för att de tas emot i det svenska samhället. Det är nödvändigt att de ansvariga i kommunerna ser på flyktingmottagandet som en angelägenhet för hela landet snarare än som en angelägenhet för den egna kommunen. Det är också angeläget att kommunerna utnyttjar alla möjligheter till information och opinionsbildning inom det egna kommunområdet för att skapa förståelse för ett generöst och humant mottagande av flyktingar.

Med hänsyn till de stora ansträngningar som görs från SIV:s sida att förmå kommunerna att öka sitt flyktingmottagande och till att svårigheterna att finna ett tillräckligt antal kommunplatser inte synes bero på ett otillräckligt ekonomiskt stöd till kommunerna finner utskottet inte anledning till något tillkännagivande till regeringen i frågan. I anslutning till vad som anförts i motion Sf513 om att avtal om flyktingmottagning bör ingås för längre tid än ett år har utskottet erfarit att så har förutsatts kunna ske efter hand som det nya mottagningssystemet förankrats i kommunerna. Man har dock i inledningsskedet från såväl SIV:s som kommunernas sida ansett att det finns vissa fördelar med att avtal endast sluts för ett år i sänder.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion Sf509 yrkande 1 i nu behandlad del och motionerna Sf513 och Sf518, sistnämnda motion i behandlad del.

Motionärerna i motion Sf509 (yrkande 1) anser också att alla invandrare som får uppehålls- och arbetstillstånd omedelbart skall få undervisning i svenska och om svenska förhållanden. För flyktingar som har svåra skador till följd av tortyr, svält m. m. eller har andra svåra problem bör kommuner och landsting ställa särskilda resurser till förfogande. Därvid bör särskilt barnens och barnfamiljernas problem uppmärksammas. SIV och socialstyrelsen bör enligt motionärerna verka för att socialtjänsten och hälso- och sjukvården i sitt ordinarie arbete i större utsträckning än nu tar hänsyn till invandrarnas speciella svårigheter.

Berit Bölander, slutligen, begär i motion Sf516 ett tillkännagivande till regeringen om att flyktingbarnen har behov av psykologiskt stöd i invandrarverkets anläggningar och i mottagarkommunerna. I motiven till yrkandet understryker motionären angelägenheten av att alla åtgärder vidtas för att tillförsäkra framför allt de mindre barnen en trygg miljö. Som exempel på sådana åtgärder nämner motionären vikten av att man i SIV:s anläggningar och kommunerna bl. a. bedriver en pedagogisk verksamhet och att man har hemspråksträning.

Såvitt gäller motionskravet att invandrare som får uppehålls- och arbetstillstånd omedelbart skall få undervisning i svenska och om svenska förhållanden blir detta tillgodosett genom det förslag som för närvarande ligger på riksdagens bord och som remitterats till utbildningsutskottet (prop. 1985/86:67). För flyktingar som har behov av speciella vårdinsatser har – utöver den generella ersättningen för sjukvårds- och hälsoundersökningar till sjukvårdshuvudmännen – beräknats ett särskilt bidrag av 2 milj. kr. som är avsett att direkt ersätta sjukvårdshuvudmännen för mer krävande vårdinsatser. Utvecklingen av dessa insatser följs noga av regeringen. Invandrarverket och socialstyrelsen bedriver ett kontinuerligt arbete för att verka för att invandrarnas – och då särskilt barnens – speciella svårigheter uppmärksammas inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Socialstyrelsen har i Allmänna råd (1985:4) Hälsovård för flyktingar och asylsökande beskrivit flyktingarnas hälsoproblem och framhållit att de sociala och psykiatriska problemen är dominerande och att barnen och tortyroffren är särskilt utsatta. Ett speciellt avsnitt behandlar frågor om psykiatrisk vård och behandling. På uppdrag av socialstyrelsen utreds också för närvarande den psykiska och sociala situationen för barn och ungdomar som vistas på SIV:s

förläggningar, och utredningen väntas bli färdig under våren.

Med hänsyn till det anförda finner utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion Sf509 yrkande 1 i nu behandlad del och motion Sf516 för närvarande inte är påkallad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *handläggningstider m. m. i tillståndsärenden*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf509 yrkande 1 i motsvarande del, 1985/86:Sf517 yrkande 2 och 1985/86:Sf519 yrkande 1h,

2. att riksdagen till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 66 231 000 kr.,

3. beträffande *åtgärder för ökad information*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf509 yrkande 2 och motion 1985/86:Sf518 i motsvarande del,

4. att riksdagen till *Informationsverksamhet* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 10 291 000 kr.,

5. att riksdagen till *Översättningsservice* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 200 000 kr.,

6. beträffande *flyktingkvoten*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:Sf501 yrkande 3, 1985/86:Sf513 yrkande 2, 1985/86:Sf517 yrkande 1 och 1985/86:Sf519 yrkande 1j,

7. beträffande *repatriering av flyktingar från Latinamerika*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf505,

8. att riksdagen till *Överföring och mottagning av flyktingar m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 180 500 000 kr.,

9. beträffande *flyktingmottagning i kommunerna*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf509 yrkande 1 i motsvarande del, motion 1985/86:Sf513 yrkande 1 och motion 1985/86:Sf518 i motsvarande del,

10. beträffande *särskilda insatser för flyktingar*
att riksdagen avslår motion 1985/86:Sf509 yrkande 1 i motsvarande del och motion 1985/86:Sf516,

11. att riksdagen till *Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 620 000 000 kr.

Stockholm den 11 mars 1986

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Börje Nilsson (s), Ralf Lindström (s), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Ulla Johansson (s), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Kenth Skårvik (fp), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk) och Margareta Persson (s).

Reservation

Flyktingkvoten (mom. 6)

Margó Ingvardsson (vpk) anser:

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Flyktingkvoten, som" och slutar med "yrkande 1j" bort ha följande lydelse.

Utskottet anser att den sedan snart tio år oförändrade flyktingkvoten för den organiserade överföringen av flyktingar till Sverige bör höjas till 3 000 personer i enlighet med vad som föreslagits i motion Sf501. Förslag om den ytterligare medelsanvisning som behövs till följd härav bör läggas fram av regeringen i propositionen om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87. Med det anförda, som bör ges regeringen till känna, blir även motionerna Sf513 yrkande 2, Sf517 yrkande 1 och Sf519 yrkande 1j tillgodosedda.

dels att utskottet under moment 6 bort hemställa

6. beträffande *flyktingkvoten*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Sf501 yrkande 3 och med anledning av motionerna 1985/86:Sf513 yrkande 2, 1985/86:Sf517 yrkande 1 och 1985/86:Sf519 yrkande 1j som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Handläggningstider i tillståndsärenden

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Kenth Skårvik (fp) och Rune Backlund (c) anför:

I reservation 1 av center- och folkpartiledamöterna till betänkande SfU 1985/86:7, vari regeringens förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår såvitt avsåg Invandring m. m. behandlades, togs frågan om handläggningstider i tillståndsärenden upp. Reservanterna framhöll att det både inom och utom Sveriges gränser var helt avgörande för tilltron till vår utlänningslagstiftning att hanteringen av asylsökande kunde ske utan långa väntetider och med upprätthållande av rättssäkerheten och att det var av största vikt att behandlingen av asylsökande kunde ske på ett snabbt och säkert sätt. Den snabba ökningen av antalet asylsökande hade lett till ökade ärendebalanser och väntetider när det gällde tillståndsprövningen för asylsökande.

Reservanterna framhöll också att kännetecknande för regeringens hantering av anslaget till SIV under senare år hade varit att verket erhållit för litet permanenta personalresurser för tillståndsärendena. Även om tillfälliga förstärkningar satts in hade detta skett sent, och osäkerhet hade rått om verkets möjligheter att få behålla förstärkningarna. Reservanterna noterade därför med tillfredsställelse att SIV erhöll ökade permanenta resurser men fann med hänsyn till de ovan beskrivna tendenserna till ökade handläggningstider att det behövdes ytterligare resurstillskott och åtgärder för att få

bort "flaskhalsarna" i instansordningen och att regeringen snarast borde återkomma med förslag härom till riksdagen.

Vi ställer oss bakom utskottets uppfattning att något behov av ytterligare resurser för att förkorta handläggningstiderna i asylärenden inte föreligger för närvarande. Vi vill dock understryka att åldringstakten i specialärenden är oroande och bör följas av regeringen med extra uppmärksamhet, och regeringen bör vid behov snabbt vidta åtgärder för att hålla balanserna nere på en rimlig nivå.

2. Flyktingkvoten

Margareta Andrén och Kenth Skårvik (båda fp) anför:

I motion Sf519 av Bengt Westerberg m. fl. har folkpartiet framhållit att en generös flyktingpolitik är en viktig hörnsten i arbetet för internationell solidaritet. Motionen innehåller ett flertal förslag i syfte att åstadkomma en generösare och humanare mottagning av asylsökande. Motionen i dessa delar kommer att behandlas av utskottet i annat sammanhang. I motionen framhålls vidare att ett generöst mottagande av asylsökande inte står i någon som helst motsatsställning till en ökning av antalet kvotflyktingar. Mot bakgrund av det jämförelsevis låga flyktingtryck vi har, vår höga levnadsstandard och stora utrymmen måste flyktingkvoten på sikt öka.

Vi anser att utskottets uttalanden när det gäller flyktingkvoten ligger i linje med den i motionen uttalade målsättningen och har därför inget särskilt yrkande på denna punkt.

3. Flyktingmottagning i kommunerna

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Kenth Skårvik (fp) och Rune Backlund (c) anför:

I reservation 2 till betänkande SfU 1985/86:7 erinrade center- och folkpartiledamöterna beträffande utflyttningen till kommunerna om att enligt riksdagens beslut våren 1984 skulle en utlänning som söker asyl i samband med inresan till Sverige normalt tas emot på en utredningsförläggning i upp till fyra veckor och därefter anvisas bostad i en kommun. Reservanterna konstaterade att verkligheten hade blivit annorlunda än riktlinjerna för riksdagsbeslutet och ansåg att åtgärder måste vidtas för att förmå kommunerna att träffa nya avtal med det snaraste. Sådana åtgärder kunde vara att kommunerna fick ytterligare stimulanser utöver de schablonbelopp som utgår, resurser till experthjälp och planeringsstöd till de kommuner som ännu inte skrivit avtal eller tagit emot flyktingar.

Såsom utskottet framhållit är den hittillsvarande tendensen oroande. Vi förutsätter därför att, om de särskilda bidrag som anslagits till kommunerna för uppbyggnad av resurser och kompetens m. m. inför flyktingmottagandet inte visar sig tillräckliga, regeringen snarast återkommer med förslag om ökade resurser för ändamålet.

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Kenth Skårvik (fp) och Rune Backlund (c) anför:

I motion 1985/86:U510 av Karin Söder m. fl. framhålls att de flyktingbarn som kommer till Sverige är en mycket utsatt grupp och kommer med sina föräldrar från krigshärjade länder eller länder där man levt i utsatthet på grund av politisk eller annan förföljelse. När flyktingarna kommer till Sverige utreds de vuxnas situation noggrant, medan de barn som är under 15 år inte blir föremål för utredning. Barnläkare, psykologer och andra kan vittna om hur barnen ofta är i en mycket dålig kondition, framför allt psykiskt.

Även i motion Sf519 av Bengt Westerberg m. fl. framförs liknande synpunkter på flyktingbarnens svåra situation.

Yrkanden i motionerna beträffande hur utredningarna för barn i asylärenden skall ske och garantier mot splittring av asylsökande familjer kommer senare att behandlas av utskottet. I avvaktan härpå vill vi understryka angelägenheten av att den utredning som pågår på uppdrag av socialstyrelsen om den psykiska och sociala situationen för barn och ungdomar som vistas på SIV:s förläggningar bedrivs skyndsamt.

gotab Stockholm 1986 10533